

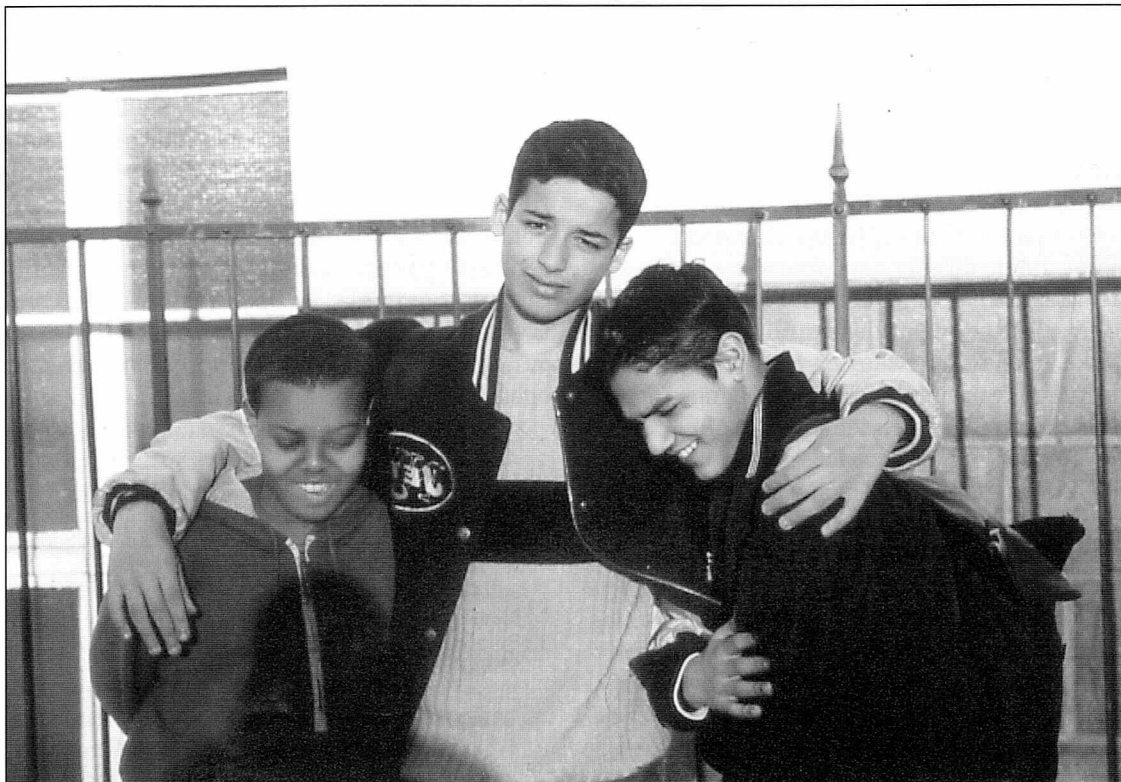
"Vær venlig at tale norsk!" – *det norske svar på immigration*

Af Beate Strøm

Der er 4 millioner indbyggere i Norge.

Blandt disse er der omkring 250.000 som vi
betragter som havende en indvandrerbaggrund.

Det vil sige at de er født i et andet land, eller at
deres forældre er. Men skolesystemet er stadig
ikke i stand til at besvare immigrantbørns behov.

Jeg er i Haugerud, en forstad i den østlige del af Oslo. Over halvdelen af befolkningen her er familier med indvandrerbaggrund. Hele boligkomplekser beboes af somaliske familier hvilket giver det indtryk at det er en etnisk ghetto. Lige om hjørnet småsnakker pakistanske mødre mens de kigger på børnenes leg. Der er omkring 86.000 indvandrere ud af Oslos cirka 500.000 indbyggere. Indvandrerne repræsenterer etniske grupper fra hele verden. Indfødte nordmænd er ved at vænne sig til at en stor del af medborgerne taler sprog de ikke forstår. Mænd med turban er en del af hverdagsbilledet. For 30 år siden så alting anderledes ud. Det var da Norge begyndte at modtage familier fra Pakistan, Tyrkiet, Marokko, og senere hen, Vietnam. Indtil da havde indfødte nordmænd ikke skænket indvandring en tanke. Men immigration er ikke et ny fænomen. Den første norske immigrationslov blev udformet allerede i 1927. På det tidspunkt var immigration hovedsagelig et svar på den norske mangel på arbejdskraft. Folk kom fra Sverige, Finland og Storbritannien for at finde arbejde i Norge. Det er mærkeligt at tænke på hvor lille indflydelse denne immigrationsbølge havde i det norske samfund. Faktisk blev de nye borgere næppe betragtet som "immigranter". Det var ikke før slutningen af tresserne, da ankomsten af ikke-vestlige immigranter tog fart, at man begyndte at lægge mærke til dem.

Sprogets vigtighed

Hvordan tager vi hånd om det stigende antal indvandrerbørn i de norske skoler i dag? I Norge starter børn i skole når de er seks år. Efter ti års obligatorisk skolegang, den såkaldte grundskole, kan man gå tre år i gymnasiet for senere at fortsætte med længerevarende uddannelser.

Jeg går ind i skolegården i "Haug-skolen" i Haugerud. I denne skole er der mere end 700 elever, og de repræsenterer 30 forskellige nationer. Teenagere går rundt i skolegården og taler sammen. Nogle hviler sig mens de venter på næste time. Jeg har arrangeret et møde med lærerne Anne og Ta-

riq. Eleverne Umar, Homa, Tatjana og Abdirizak skal også deltage i samtalen. Da Anne startede med at undervise i 1974 var der ingen immigrantelever. I dag har omkring 50% af eleverne det vi kalder immigrantbaggrund. "Hvad var den største udfordring, da de første immigrantelever ankom?", spørger jeg. "Jeg synes det største problem var at kommunikere med de elever som startede i skolen uden noget kendskab til det norske sprog", svarer Anne. Indtil midt i halvfjerdserne havde man meget lille erfaring med elever hvis modersmål ikke var norsk. Selvfølgelig havde lapperne været en udfordring for skolesystemet. Denne etniske minoritet, som primært bor i den nordlige del af landet, har deres eget sprog og kulturelle identitet. Men spørgsmålet om hvordan man skulle integrere lapperne var nemt løst, idet man tvang dem til at adaptere til norsk kultur og tilegne sig sproget. Men da antallet af immigranter steg, blev de norske skoler pludselig nødt til at finde udveje for at kunne klare nye grupper af etniske minoriteter. Skolemyndighederne måtte tage initiativ til reformer af skolesystemet og udvikle planer for integration. Ifølge Anne begyndte lærerne med først at dele eleverne i to grupper: en klasse for norske børn, og en klasse for udenlandske elever som behøvede ekstra undervisning i det norske sprog. En klasse kunne for eksempel bestå af udelukkende filippinske elever og en anden af vietnamesere. Af praktiske grunde blev undervisningen placeret på mange forskellige skoler. Senere hen fandt lærerne ud af at det ikke var en passende måde at undervise udenlandske elever i norsk på. I stedet besluttede man at integrere dem med norske børn i den lokale skole. Der var altid en norsklærer til stede i klasseværelset for at hjælpe dem med at forstå det norske sprog. Denne lærer havde to opgaver: Han skulle både hjælpe immigranter og de norske elever. De elever som viste sig at have for få norskkundskaber modtog ekstraundervisning uden for klasseværelset. Men efter få år besluttede lærerne at fokusere mere på immigrantelevernes modersmål. Anne fortalte at "vi troede og tror stadig på at parallelundervisning i både første- og andet-sproget vil understøtte

indvandrererelevens dobbeltsproglighed. De som mestrer begge sprog har nemmere ved at lære andre fag. I 1987 besluttede den norske regering at skolerne skulle fokusere mere på immigrantelevernes eget sprog. Dette skete for at sikre at immigranternes børn ville være i stand til at værdsætte deres egen kultur og baggrund. Etnicitet blev ikke længere betragtet som en hindring men som en vigtig ressource.

At kunne både norsk og modersmål

Igennem firserne eksperimenterede skolerne med forskellige metoder i modersmålsundervisning. Tatjana, hvis forældre er kroater, fortæller at i mange år blev hun og andre jugoslaviske elever undervist i serbokroatisk af en katolsk præst hver lørdag. Da Tatjana sluttede grundskolen blev hun tilbudt at tage en prøve i serbokroatisk. Størstedelen af de muslimske elever læste, og læser også i dag, dagligt i Kora-

nen efter skoletid. De tog fra forstæderne ind til moskeen i Oslos centrum. Moskeen tilbød også undervisning i arabisk og i urdu. På samme tid eksperimenterede skolerne med forskellige former for modersmålsundervisning. I firserne var der visse steder forventninger til immigranterne om at gå til aftenundervisning på andre skoler end den lokale. Det resulterede i at immigranteleverne ikke kunne deltage i de samme aktiviteter som de norske elever. Mens immigranterne havde travlt med at studere mødtes de norske unge hjemme, så fjernsyn sammen, gik i klubber eller spillede fodbold. Oven i købet var der en alvorlig mangel på modersmålsundervisere. For at sige det lige ud: Skolerne var nødt til at ansætte lærere hvis kvalifikationer kun rakte til at tale sproget. "Vi fandt aldrig en god måde at løse problemet med modersmålsundervisning på", siger Anne. "Men den såkaldte 'sprogstation' viste sig at være en succes", tilføjer Tariq. "Vi gjorde det, at vi på alle niveauer opsøgte elever som havde besvær

med sprog. De blev samlet i en gruppe. To lærere, en norsk og en som repræsenterede elevens modersmål, ville så prøve at nærme sig faget fra den rigtige vinkel. Hver elev forblev i gruppen indtil han eller hun havde nået et bestemt sprogligt niveau. Det er den form for undervisning vi også gør brug af i dag”.

Skift i fokus

I begyndelsen af halvfemserne fandt en del politiske og økonomiske ændringer sted i Oslo. I 1994 indgik modersmålsundervisningen således ikke længere i skolebudgetterne. Tre år senere, da den norske regering introducerede en ny undervisningsreform var der ikke taget højde for indvandrerelvers behov. Ifølge reformen fra 1997 skulle skolerne ikke længere fokusere særligt meget på elevernes etniske baggrund, idet det kunne forstærke den sociale stigmatisering. Ingen elev skulle modtage ekstraundervis-

ning uden for klasseværelset. I stedet skulle alt læres gennem at være del af den større gruppe. Da reformen ikke længere prioriterede udviklingen af elevernes modersmål, var der en tendens til at lærerne orienterede sig mere mod det norske sprog og kultur. Immigrantkulturen og sproget blev på en måde ’uudtalelige’. Anne siger: ”På et tidspunkt holdt vi op med at betragte de dobbeltsprogede som en ressource. Hvis eleverne snakkede sammen på deres modersmål, svarede vi igen med: ’Tal norsk!’”. Vi kunne i det mindste sørge for at eleverne udviklede en norsk basisviden”.

Hvilke konsekvenser følger dette fokus-skift? De elever som har ringe sikkerhed i det norske sprog og kultur udgør stadig et stort problem. Der er stor mulighed for at de ender med en indskrænket beherskelse af både det norske sprog og deres modersmål. Som jeg har hørt nogen sige: de ender som ’halv-dobbelt-sproglige’. Jo ældre eleverne er før de begynder at lære norsk, jo værre bliver problemet. Abdirizak kom fra

Somalia da han var først i teenageårene. Selv efter tre år havde han svært ved at følge med resten af klassen. Hans norskkundskaber er ikke særligt gode, og han har aldrig modtaget nogen formel undervisning i somalisk. Indvandrererelever som har indlæringsvanskeligheder udgør et større problem. Som det er nu, kan det norske skolesystem ikke give disse elever noget relevant tilbud.

Dagens immigrantelever har problemer med at udtrykke sig og udvikle et ordforråd. Jeg spurgte Umar, hvis forældre kommer fra Pakistan om hvilket sprog han valgte, når han skulle beskrive en cykel og hans svar var: "Norsk selvfølgelig, jeg ved ikke hvordan man kan beskrive en cykel på urdu, fordi vi ikke taler om cykler derhjemme". Så spurgte jeg ham hvornår han valgte at tale urdu, og han svarede: "Hjemme sammen med min mor. Jeg går ofte i supermarkedet for hende. Det er nemmere for mig at tale om mad på urdu end det er på norsk". Brugen af de to forskellige sprog er relateret til sociale arenaer. Ikke bare Umar, men størstedelen af indvandrerbørnene, taler deres modersmål hjemme i selskab med forældrene. I det øjeblik de går ud af hoveddøren, begynder de at tale norsk. Immigrantelever lærer ord og fraser i relation til forskellige situationer, og de er oftest i sociale kontekster hvor de kun kan klare sig ved at tale enten på det ene eller det andet sprog.

At lære engelsk

De norske børn starter med engelsk i skolen når de er ca. seks år. Det første år lærer børnene engelsk ved at synge og udføre enkle legeøvelser. Når de bliver ni år fortsætter de med stavning og grammatik. Det har de færreste immigranternes børn problemer med. Som Hona forklarer det: "Jeg taler norsk, urdu, punjabi og engelsk, og jeg har også tysktimer. Det er der ingen problemer i, det er bare et andet sprog". Men for de børn hvis sprogfærdigheder ikke er så udviklede som Honas, kan det at lære både norsk og engelsk på en gang volde store vanskeligheder. Engelskkundskaber betragtes i det norske samfund som nødvendige. Uden beherskelse af engelsk kan man

ikke komme på universitetet eller få en højere uddannelse. Ringe beherskelse af engelsk kan også volde problemer på en kommende arbejdsplads. Dette forhold er en stor udfordring til det norske skolesystem.

Identitetsskabelse

Immigrantbørn oplever ofte at være sønderdelt mellem to kulturer. Hjemme prøver forældrene at formidle normer og værdier fra deres oprindelige kultur. I skolen må indvandrerbørn relatere sig til norske opførselsnormer. For disse børn kan de to verdener som de må tage del i give anledning til frustration, som igen kan lede til aggression og måske kriminalitet. Det er her at skolesystemet mister kontrol. Nogle immigrantforældre løser problemet ved at sende deres børn til slægtninge i Pakistan, Tyrkiet eller Marokko, og de håber at børnene vil lære god opførsel der. Men det virker kun i en kort periode. Når teenageren kommer tilbage til Norge, bliver han eller hun endnu mere frustreret og forvirret. Hans eller hendes identitetskrise kan måske blive alvorlig. Det sker ofte med elever der har indlæringsvanskeligheder. Til gengæld, så er de børn som har let ved at lære, også i stand til at forene to identiteter under opvæksten. Som Tariq har iagttaget det: "Disse børn er i stand til at være en del af begge kulturer og til at vælge det bedste fra begge verdener og på denne måde skabe deres helt unikke identitet. Gode sprogkundskaber synes at være forudsætning for udvikling af en stabil personlighed på trods af kulturelle forskelle".

Ignorance og diskrimination

Da jeg vinker farvel til Anne, Tariq og eleverne i skolegården hører jeg en flerstemmighed af sprog – norsk, urdu og spansk. Nogle børn blander arabisk med norsk. "Vil le deres liv have været anderledes hvis de havde lært at beherske begge sprog fra starten?" tænker jeg. Jeg mener ikke at sprogbeherskelse er løsning på ethvert problem, men det hjælper. Forbindelsen mellem sprogbeherskelse, selvtillid og en stabil

identitet er indlysende. Der er dog et spørgsmål tilbage: Er nordmænd uvidende om den store ressource immigranterne repræsenterer, eller er vi bare uvildige til at gøre brug af den? For mig handler det om både ignorance og diskrimination. Som jeg tidligere har nævnt udgør de ikke-vestlige en relativt ny gruppe i det norske samfund. Det norske uddannelsessystem har brugt de sidste 30 år på at finde en måde at håndtere immigration på. Man kunne sige at den måde immigranterne behandles på i klasseværelserne reflekterer den generelle attitude mod immigranter i det norske samfund i dag. Jeg mener at de første former for modersmålsundervisning medførte gode holdninger til tosprogethed. Når regeringen

vælge at fjerne fokus fra den etniske baggrund er det udtryk for at de ikke længere betragter etnicitet som en ressource for samfundet. Det norske samfund favoriserer vestlige sprog, ikke-vestlige sprog har ingen politisk eller økonomisk værdi i Norge. Lige nu ser det ud til, at det der sættes i højsædet, er en ligegyldighed over for kulturelle forskelle. Man må håbe at Norge vil udvikle sig til et mere åbent samfund, et samfund hvor immigranter er fuldt accepterede og værdsat på deres egne betingelser.

Navnene i artiklen er fiktive.

Artiklen er oversat fra engelsk af Benedicta Pécseli.

Beate Strøm er kulturforsker.
beate.strom@norsktele.museum.no

Fotos: Gaute Jacobsen